

Igazságszolgáltatás a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai számára: szakmai szempontok

Összefoglaló

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 1. cikke az emberi méltósághoz, 10. cikke a gondolatszabadsághoz, a lelkiismereti szabadsághoz és a vallásszabadsághoz, 21. cikke pedig a megkülönböztetésmentességhez való jogot biztosítja. Továbbá 47. cikke biztosítja a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogot.

A gyűlölet-bűncselekmény a megkülönböztetés legsúlyosabb formája, az alapjogok alapvető megsértése. Az EU a gyűlölet-bűncselekmények jogszabályokkal történő visszaszorítása érdekében tett intézkedéseire példa a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemlről szóló 2008. november 28-i 2008/913/IB tanácsi kerethatározat. Mindazonáltal az EU területén elkövetett gyűlölet-bűncselekmények többségét nem jelentik, így az áldozatoknak sincs lehetőségük jogorvoslatra.

Létfontosságú tehát a gyűlölet-bűncselekmények megelőzése, de az is fontos, hogy az áldozatok hozzáférhessenek a megfelelő jogorvoslati lehetőségekhez. Ez azt jelenti, hogy élményeikről az illetékes hatóságoknak beszámolhassanak és megkaphassák a szükséges támogatást. Ugyanakkor a gyűlölet-bűncselekményeket azonnal és hatékonyan ki kell vizsgálni, az elkövetőket pedig meg kell büntetni.

„Mi a fontosabb, a számok vagy a bizalom? Ha nincs meg a feljelentéstételhez szükséges bizalom, a számok sosem fognak emelkedni, és ha a számok nem emelkednek, sosem fognak ebbe az ügybe erőforrásokat és pénzt invesztálni. Ez egy ördögi kör.” (Egyesült királyságbeli rendőr)

Ez az összefoglaló az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (a továbbiakban: FRA) *Ensuring justice for hate crime victims: professional perspectives (Igazságszolgáltatás a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai számára: szakmai szempontok)* című jelentésének fő megállapításait tartalmazza. Ez a jelentés fontos betekintést ad olyan különböző szakértők segítségével, mint például a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai számára támogatást nyújtó büntetőbírók, ügyészek, rendőrök és nem kormányzati szervezetek képviselői. Ez a jelentés ennek keretében rávilágít azokra a nehézségekre,

Módszertan

A jelentés megállapításai mind a 28 tagállamot vizsgáló másodelemzésen és szakemberekkel készített interjúkon alapulnak. Az FRA a multidiszciplináris kutatási hálózatán, a Franeten keresztül gyűjtött adatokat. A másodelemzés a tagállamok által a gyűlölet-bűncselekmények visszaszorításához biztosított jogi és szervezeti kereteket vizsgálta. Ez magában foglalja a gyűlölet-bűncselekmények visszaszorítására és az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréseinek növelésére vonatkozó hatályos jogszabályok és eljárások, valamint a vonatkozó ítélkezési gyakorlat és a rendelkezésre álló áldozatsegítő szolgálatokra vonatkozó információk elemzését. Gyűlölet-bűncselekmények áldozatai támogatásával kapcsolatos, ígéretes gyakorlatokra vagy kezdeményezésekre vonatkozó információ összeállítására is sor került.

A terepkutatás 2013. augusztus és 2014. február között került lebonyolításra. Mind a 28 tagállam szakértőivel készített, 263 félig strukturált interjú tartalmaz. Az interjúalanyokat három kategóriába sorolták: rendőrök; ügyészek és büntetőbírák; áldozatsegítő szolgálatoknál dolgozó szakemberek vagy a civil társadalom emberi jogok terén dolgozó szereplői. Az interjúkat – melyek az FRA által készített részletes eldöntendő és kifejtendő kérdéseken alapultak – személyesen, némely esetben telefonon bonyolították le.

amelyekkel az áldozatok feljelentéstételkor szembeesülnek, valamint olyan eljárási és szervezeti tényezőkre, amelyek az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést, valamint a gyűlölet-bűncselekmények megfelelő nyilvántartásba vételét és üldözését akadályozzák.

„Ennek az üzenetnek mindenkihez el kell jutnia. Egyszerűen nem megengedett az, hogy bárkit megverjenek bőrszínük, szexuális irányultságuk vagy fogyatékoságuk miatt. Tilos azért sértegetni valakit, mert nem egyezik a vallása a miénkkel.” (Lengyelországi áldozatsegítő szolgálat)

Fontosabb megállapítások és kutatási eredményeken alapuló ajánlások

Kulcsfontosságú tényezők, amelyek akadályozzák az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést, és az ennek javítására szolgáló intézkedések

A szakembereket megkérdezték arról, hogy mi tartja vissza az áldozatokat a feljelentéstételtől és szerintük milyen intézkedések által javulhat jelentősen az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való hozzáférése.

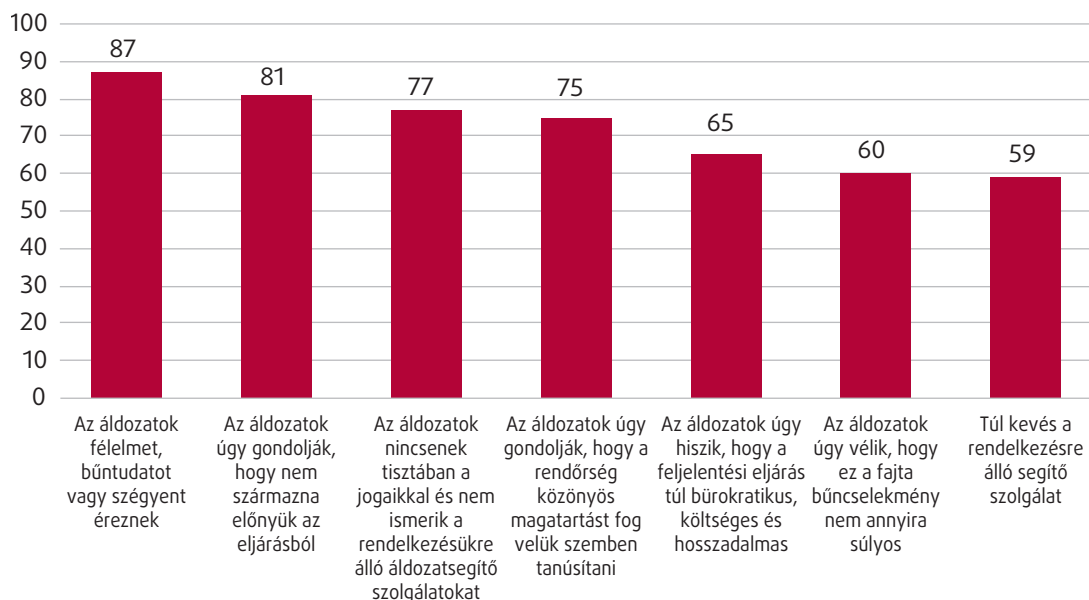
A tényezőkre vonatkozó válaszok négy fő témát érintenek:

- **A jogokról és a rendelkezésre álló áldozatsegítő szolgálatokról való felvilágosítás:** Tíz megkérdezett szakember közül közel kilenc úgy véli, hogy intézkedésekre van szükség a gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak jogairól és a rendelkezésre álló áldozatsegítő szolgálatokról való felvilágosításához. Továbbá, tizből körülbelül hat szakember szerint a segítő szolgálatok hiánya akadályozza az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést. Ezért a rendelkezésre álló segítő szolgálatok elaprózott struktúrája és részlegessége az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést jelentősen akadályozó tényezők között szerepel (lásd 1. ábra).
- **Az áldozatok megszólítása és a hatóságokba vetett bizalmuk növelése:** Az interjúalanyok háromnegyede véli úgy, hogy az áldozatok azért nem tesznek feljelentést, mert úgy hiszik, a rendőrség közönyös magatartást fog velük szemben tanúsítani és hátrányos megkülönböztetésben lesz részük (lásd 1. ábra). Öt megkérdezett szakember közül négy véli úgy, hogy szükséges az

áldozatok rendőrségbe vetett bizalmának erősítése, továbbá az interjúalanyok háromnegyede gondolja úgy, hogy meg kell szüntetni a rendőrségen belül előforduló, megkülönböztetésen alapuló magatartást (2. ábra).

- **A gyűlölet-bűncselekmények jelentésének ösztönzése szempontjából ígéretes gyakorlati intézkedések:** A szakemberek több gyakorlati intézkedést is ígéretesnek minősítettek a bejelentéstétel ösztönzése szempontjából, többek között szakosított rendőri egységek létrehozását, összekötő tisztviselők alkalmazását és online feljelentéstétel lehetővé tételét (2. ábra).
- **A szakemberek felvilágosítása a gyűlölet-bűncselekmény fogalmáról és az arra való figyelemfelkeltés:** Az interjúalanyok körülbelül kétharmada véli úgy, hogy a rendőrségnek és az igazságszolgáltatásnak komolyabban kell vennie a gyűlölet-bűncselekményeket (2. ábra). Az interjúalanyok két alapul szolgáló tényezőt neveztek meg:
  - a gyűlölet-bűncselekmény jelenségét meghatározó jogi fogalmak és kategóriák alapos ismeretének hiánya;
  - a kellő elkötelezettség hiánya a gyűlölet-bűncselekmények felismerése, a büntetőeljárás alá vonás és az ítélelhozatal vonatkozásában.

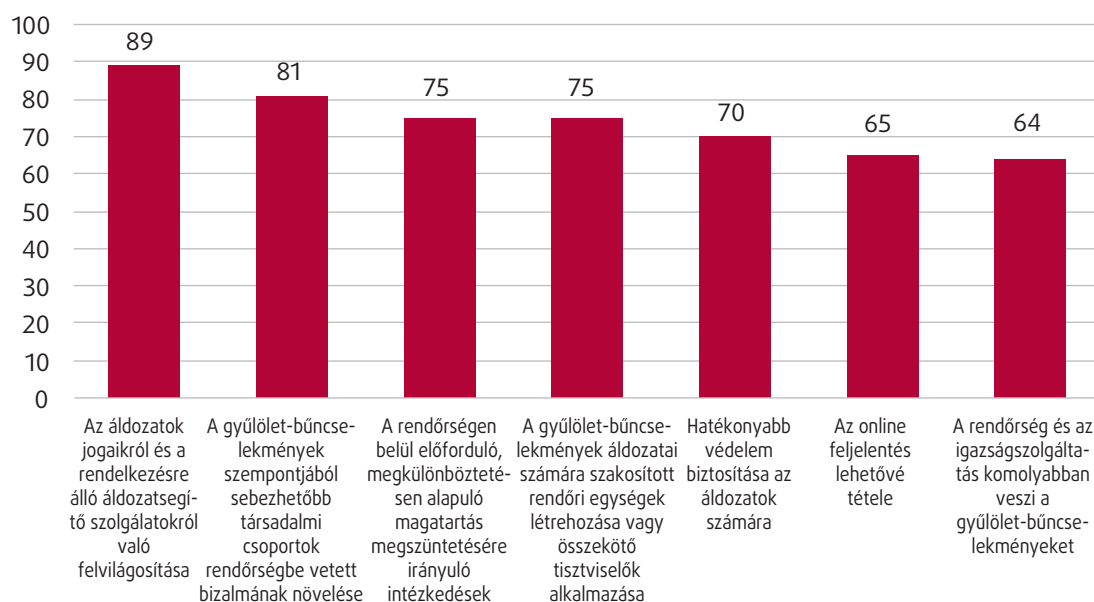
1. ábra: A megkérdezett szakértők a gyűlölet-bűncselekmények alacsony jelentési arányát eredményező tényezőkről alkotott véleménye (N=263, az összes válasz %-a) az alábbiakban található

Kérdés: Az alábbi tényezők a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos feljelentések alacsony arányát eredményezik (az ábrán felsorolt pontok)? Több válasz is lehetséges.

Forrás: FRA, 2016

2. ábra: A megkérdezett, minden szakmai csoportot magában foglaló szakértők véleménye, mely szerint az alábbi tényezők a feljelentési arány növelését eredményezhetik (N=263, az összes válasz %-a)

Kérdés: Kérjük, jelölje meg az alábbi intézkedések közül azt, amely könnyebbé tenné az előítéleten alapuló indítékkal elkövetett bűncselekmények áldozatainak számára a feljelentés megtételét, ezáltal növelné ezen áldozatok között a feljelentést tevő személyek arányát. Több válasz is lehetséges.

Forrás: FRA, 2016

Az FRA véleménye

Az alábbi FRA-vélemények az Ügynökség által kiadott korábbi véleményeken alapulnak. Bár itt nem ismétljük meg, a korábban kiadott vélemények közül néhányra az *Ensuring justice for hate crime victims: professional perspectives (Igazságszolgáltatás a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai számára: szakmai szempontok)* című teljes jelentésben hivatkozunk.

Átfogó és koordinált megközelítés biztosítása a segítő szolgálatok gyűlölet-bűncselekmények áldozatai számára történő létrehozásához

A gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak segítése céljából létrehozott szolgálatok közül sok a nagymértékben szakosított szolgálat, ezért számos tagállamban a támogatásnyújtás összetett, részleges, elaprózott és rendszertelen. Még ha a megfelelő szolgálat rendelkezésre is áll egy bizonyos régióban lévő áldozatok számára, nem biztos, hogy más régiókban ez így van, és hogy a gyűlölet-bűncselekmény egyéb formáira is szakosodnak. Az áldozatok jogairól szóló irányelv (2012/29/EU) a tagállamokat arra kötelezi, hogy minden gyűlölet-bűncselekmény áldozata számára bocsássák rendelkezésre a megfelelő segítő szolgálatokat. Továbbá azt is előírja a tagállamok számára, hogy hozzanak létre azzal a céllal létrehozott kezdeményezések koordinálására, ösztönzésére és pénzügyi támogatására szolgáló mechanizmust, hogy segítő szolgálatokat biztosítsanak olyan áldozatok számára, akik számára ilyenek még nem állnak rendelkezésre.

„Litvániában a hangsúly a vádlottak jogain van. Nem helyeznek hangsúlyt az áldozatok jogaira [...] több figyelmet kell fordítanunk az áldozatokra [...] úgy gondolom, hogy túl kevés tájékoztatást kapunk az ügyvédektől, a rendőrségtől [...] túl kevés információ áll rendelkezésre az áldozatokról. Néha az áldozatok sem tudják, mikor mit kell tenniük, nem ismerik az eljárást. Nem tudják azt, hogy mikor nyújthatnak be polgári jogi igényt. Nem tudják azt, hogy szükségük van-e ügyvédre, ha igen, hol találhatnak. Az erőszakos bűncselekmények áldozatai tudják azt, hogy kártérítést igényelhetnek az államtól? Csak nagyon ritkán... Az egyik legnagyobb hangsúlyt az erre vonatkozó tájékoztatásra kell helyezni.” (Litvániai bíró)

A megkülönböztetésmentességért dolgozó nem kormányzati szervezetek (a továbbiakban: NGO-k) a büntetőeljárások során nem feltétlenül vannak teljes mértékben tisztában az áldozatok bonyolult helyzetével. Fontos, hogy olyan NGO-k támogassák az áldozatokat, amelyek tájékoztatják őket arról,

hogy büntetőeljárásokat kezdeményezhetnek és azokban részt vehetnek.

Az FRA véleménye

Ami a gyűlölet-bűncselekmények áldozatait illeti, a tagállamoknak törekedniük kell arra, hogy megszüntessék – ahol ilyen létezik – a segítő szolgálatok struktúrájának elaprózottságát és arra, hogy a megfelelő segítő szolgálatok minden gyűlölet-bűncselekmény áldozata számára rendelkezésre álljanak. Ezeknek a segítő szolgálatoknak ötvözniük kell a megkülönböztetés és a megkülönböztetésellenes politikák ismeretét a büntető igazságszolgáltatási ügyek szakértelmével, valamint a büntetőeljárásokban részt vevő áldozatok helyzetével és jogaival.

Az áldozatok megszólítása és feljelentéstételre való ösztönzése

A megkérdezett szakemberek egyetértenek abban, hogy a gyűlölet-bűncselekmények bejelentési aránya alacsony, továbbá abban, hogy a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai miért nem szívesen vagy egyáltalán nem tesznek feljelentést. A szakemberek úgy vélik, hogy ez különösen nehéz a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai számára az érzett félelem, büntudat és szégyen miatt és részben azért, mert nincsenek tisztában a jogaikkal és nem ismerik a rendelkezésükre álló segítő szolgálatokat.

„Ha nem tesznek feljelentést, nehezen tudunk tenni bármit is az ügyben. Sokat dolgozunk a büntető igazságszolgáltatásbeli partnereinkkel együtt annak érdekében, hogy feljelentéstételre ösztönözzük az áldozatokat. Legyen szó akár harmadik fél általi, online vagy esélyegyenlőségi csoportokkal fenntartott kapcsolatainkon keresztül tett feljelentésről, felvilágosítást adhatunk a gyűlölet-bűncselekmény fogalmáról, a feljelentéstétel módjairól, minden a bizalomépítésről szól.” (Egyesült királyságbeli rendőr)

Mivel az áldozatok erősen vonakodnak a feljelentéstételtől, létfontosságú, hogy a rendőrség csökkentse a bejelentéstételi küszöbértéket. Több tagállam intézkedéseket fogadott el e probléma megoldására. Ezek közé tartoznak pl. azok az informatikai alkalmazások, amelyek lehetővé teszik az áldozatok számára az online feljelentéstételt, továbbá a szakosított rendőri egységek – amelyek proaktív módon kapcsolatba lépnek az áldozatokkal – biztosítják azt, hogy a feljelentést tevő személyekkel szemben senki ne tanúsítson közönyös magatartást és ne legyen részük hátrányos megkülönböztetésben. Habár ezen intézkedésekről csekély számú megbízható értékelés készült, a tagállamokat ösztönözni kell arra, hogy elfogadják az általuk legígéretesebbnek tartott

mechanizmusokat és biztosítsák azt, hogy e mechanizmusok feljelentési arányra gyakorolt hatása megbízhatóan értékelhető legyen.

Az FRA véleménye

A tagállamoknak nagyobb erőfeszítéseket kell tenniük annak érdekében, hogy proaktív módon lépjenek kapcsolatba a gyűlölet-bűncselekmények áldozataival és feljelentéstételre ösztönözzék őket, többek között online feljelentéstételre szolgáló eszközök és szakosított rendőri egységek létrehozása által.

Konkrét gyűlölet-bűncselekmények büntetőjogba való bevezetése

Több megkérdezett szakember véli úgy, hogy ha a jog nem határozza meg kifejezetten a gyűlölet-bűncselekmény fogalmát, az növeli annak kockázatát, hogy a rendőrök figyelmen kívül hagyják a bűncselekmény megkülönböztetési vonatkozását. A büntetőjogi rendelkezéseknek tükrözniük kell az alapvető különbséget egy olyan bűncselekmény, amely azonkívül, hogy az áldozat egyéb jogait sérti, sérti a megkülönböztetésmentességhez való jogát is, és egy olyan bűncselekmény között, amelynek nincs megkülönböztetési vonatkozása. Az alapvetően különböző dolgokat jogalkotói szinten is különbözőként kellene kezelni, ez pedig hatással lenne az áldozatok ellen elkövetett bűncselekmények felismerésének és az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréseinek tényleges esélyeire.

„[Az előítéleten alapuló indítékot] kevésbé ítélik fontosnak. Ha valakit megvernek, az erőszakos bűncselekmény és ezen van a hangsúly, nem azon, hogy mi volt az elkövető indítéka.” (Hollandiai áldozatsegítő szolgálat)

Az FRA véleménye

A tagállamoknak meg kell vizsgálniuk, hogy milyen mértékben fedik le a konkrét büntetőjogi fogalmak a gyűlölet-bűncselekmények leggyakrabban előforduló formáit – többek között támadás, garázdaság és sértegetés – annak érdekében, hogy ne hagyhassák figyelmen kívül azt, ha az elkövető indítéka megkülönböztetésen alapult. Továbbá a szakemberek figyelmét fel kell hívni arra, hogy a gyűlölet-bűncselekmények áldozatait súlyos megkülönböztetés áldozataiként kell kezelni.

Az alacsony feljelentési arány növelése érdekében bevezetett harmadik fél általi feljelentéstétel

A korábbi FRA-kiadványok több ajánlást is megfogalmaztak annak érdekében, hogy segítséget nyújtsanak a tagállamoknak az alacsony feljelentési arány növelésében, többek között a viktimizáció kockázatának kitett személyek megszólítása és az áldozatok feljelentéstételre való ösztönzése a helyi közösségekkel való kommunikáció érdekében létrehozott, alacsony bejelentéstételi küszöbértéken alapuló csatornák és szakosított rendőri egységek által.

Egy szempontot még nem vizsgáltak meg a gyűlölet-bűncselekményekről folytatott vitában: az áldozatok feljelentéstétel alól való, olyan harmadik fél általi tehermentesítése, mint például az NGO-k, amelyek pártfogó ügyvédi képviselőt nyújtanak a megkülönböztetés áldozatai számára a gyűlölet-bűncselekmények miatt indított eljárás során. Ezt a megoldást nemcsak konkrét személyek, hanem egyes társadalmi csoportok ellen irányuló gyűlöletbeszéd esetében is lehetne alkalmazni.

Az FRA véleménye

Annak érdekében, hogy az áldozatokat tehermentesítsék a feljelentéstétel alól és az NGO-k eljárást kezdeményezhessenek azokban az esetekben, amikor nem egyéni áldozatokról van szó, a tagállamoknak meg kell fontolniuk közös érdekű keresetek benyújtását, hogy harmadik felek is kezdeményezhessenek eljárást a gyűlölet-bűncselekmények elkövetői ellen az áldozatok nevében vagy azok támogatóiként.

Gyűlöletbeszéd vagy negacionizmus esetében, amikor a megkülönböztetés nem feltétlenül egy személyre, hanem egy társadalmi csoportra vagy egy absztrakt kategóriára vonatkozik, a tagállamoknak lehetővé kell tenniük az NGO-k számára azt, hogy azok a büntetőeljárások során képviselhessék a gyűlölet-bűncselekmények áldozatait és bizonyítékot nyújthassanak be a megkülönböztetés áldozatává vált személyek csoportja vagy kategóriája nevében.

A gyűlölet-bűncselekmények bejelentési arányának növelésére és nyilvántartásba vételére irányuló intézkedések értékelése

A kutatás feltárta a gyűlölet-bűncselekmények bejelentési arányának növelését és nyilvántartásba vételét célzó meglévő intézkedések alapos értékelésének hiányát. Bár a legtöbb tagállam már tett intézkedést – például tájékoztató kampányok indítása, szakosított rendőri egységek és feljelentéstételre szolgáló csatornák létrehozása, online feljelentéstételre szolgáló eszközök fejlesztése –, ezen intézkedések hatásai gyakran nem ismertek, mert nem állnak rendelkezésre megbízható és módszer-tanilag megalapozott értékelések. A szakértők még mindig úgy vélik – ezen intézkedések ellenére –, hogy az alacsony bejelentési arány potenciálisan aláássa az igazságszolgáltatási rendszer hatékonyságát. Nem világos, hogy ez az elfogadott intézkedések eredménytelenségét vagy az alacsony jelentéstételi arány növelését célzó konkrét intézkedések hiányát tükrözi.

Az FRA véleménye

A gyűlölet-bűncselekmények bejelentését lehetővé tevő vagy arra ösztönző intézkedések elfogadásakor a tagállamoknak biztosítaniuk kell azt, hogy ezen intézkedések a feljelentést tevő áldozatokra gyakorolt hatását alapos és módszer-tanilag megalapozott módon értékeljék.

Annak biztosítása – az áldozatok jogairól szóló irányelv 22. cikkével összhangban –, hogy az áldozatok védelmi szükségleteinek értékelésekor az előítéleten alapuló indítékot ne hagyassák figyelmen kívül

A tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy az elkövetők megkülönböztetésen alapuló indítékait is nyilvántartásba vegyék és ne hagyják figyelmen kívül az eljárások során. Jelenleg nincs arra vonatkozó szigorú és jogilag kötelező érvényű szabályozás és protokoll, hogy a rendőrök vegyenek nyilvántartásba minden olyan adatot, amely alapján felmerülhet az előítéleten alapuló indíték gyanúja. Tagállami kötelezettségnek kellene lennie az áldozatok jogairól szóló irányelv végrehajtása során olyan eljárások és protokollok létrehozása, amelyek biztosítják azt, hogy az áldozatok védelmi szükségleteit az áldozatok jogairól szóló irányelv 22. cikkével

összhangban, egyénileg értékeljék. Ez az értékelés a bűncselekmény természetét és körülményeit veszi figyelembe. Az áldozatok jogairól szóló irányelv 22. cikkének (3) bekezdése értelmében fordítsanak külön figyelmet „azon áldozatokra, ahol az őket érintő bűncselekményt előítéleten vagy megkülönböztetésen alapuló indítékkal követték el”. Ezért rendkívül fontos az, hogy a tagállamok az áldozatok jogairól szóló irányelv 22. cikkének végrehajtásához szükséges eljárások kialakításakor figyelmet fordítsanak az arra utaló jelekre, hogy a bűncselekményt megkülönböztetésen alapuló indítékkal követték el.

Az FRA véleménye

Az áldozatok jogairól szóló irányelv az áldozatok védelmi szükségleteinek egyéni értékeléseiről szóló 22. cikkének végrehajtása során rendkívül fontos az, hogy a tagállamok figyelmet fordítsanak az arra utaló jelekre, hogy a bűncselekményt megkülönböztetésen alapuló indítékkal követték el.

A szakemberek – rendőrök, ügyészek és bírák – gyűlölet-bűncselekményekre fordított figyelmének átfogó képzés által történő növelése

Az egyik legfontosabb megállapítás az, hogy a büntető igazságszolgáltatási rendszerben dolgozó szakemberek nem kapnak megfelelő képzést. A rendőrök, a bírák és az ügyészek nem rendelkeznek alapos ismeretekkel olyan releváns fogalmak terén, mint például a gyűlölet-bűncselekmény, a gyűlölet-beszéd vagy a negacionizmus. Elengedhetetlen, hogy az egész büntető igazságszolgáltatási rendszer egy olyan közös nyelvet használjon, amely által felismerik a gyűlölet-bűncselekményeket és felszínre hozzák őket a büntetőeljárások során.

„Nem sok olyan ügyet továbbítanak az ügyészség felé, amelyben a bűncselekmény elkövetésének indítéka megkülönböztetésen alapul, ugyanis sok ügyet csak a »támadás« címkével látnak el, és az nem mindig egyértelmű, hogy az indíték megkülönböztetésen alapult. Megpróbálunk megoldást találni erre a problémára, de be kell vallanom, néha nem sikerül.” (Hollandiai rendőr)

Egy másik fő megállapítás: az, hogy a rendőrök nem rendelkeznek alapos ismeretekkel a gyűlölet-bűncselekmények elemzésére használt alapfogalmak, koncepciók és kategóriák terén, gyakran hátráltatja a gyűlölet-bűncselekmények felszámolására szolgáló intézkedések végrehajtását. Amíg a rendőrség nem

használ olyan nyelvezetet, amely egyértelműen meghatározza a gyűlölet-bűncselekmény fogalmát és amíg hiányzik ennek a rendőrök általi alapos ismerete, addig a politikák sem lesznek hatékonyak. A gyűlölet-bűncselekmény alapvető koncepcióinak és kategóriáinak bevezetése és szilárd szervezeti rögzítése – emberi jogi megközelítés alapján, valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága ítélkezési gyakorlatának és a vonatkozó uniós jogszabályoknak a figyelembevételével – nélkülözhetetlen előfeltétel.

Az FRA véleménye

Az áldozatok jogairól szóló irányelv 25. cikkével – amely szakemberek képzésére kötelezi a tagállamokat – összhangban a tagállamoknak biztosítaniuk kell azt, hogy minden rendőr, ügyész és büntetőbíró alapos ismeretekkel rendelkezzen a gyűlölet-bűncselekmény alapvető koncepcióira, a gyűlöletre való uszításra és a negacionizmusra vonatkozóan (a nemzeti jognak megfelelően), továbbá azt, hogy megfelelő szakértelemmel járjon el a gyűlölet-bűncselekményekkel és azok áldozataival való foglalkozás során. E célból a képzésnek elő kell mozdítania a gyűlölet-bűncselekmények jelenségére és e bűncselekmények áldozatokra gyakorolt hatására fordított figyelem növelését és az arra való érzékennyé tételt, továbbá a gyűlölet-bűncselekmények felismeréséhez, nyilvántartásba vételéhez és kivizsgálásához szükséges készségeket kell fejlesztenie.

A megkülönböztetés intézményi vonatkozásainak elismerése

A gyűlölet-bűncselekmények felszámolására szolgáló intézkedések tervezésekor és értékelésekor elengedhetetlen a megkülönböztetés intézményi vonatkozásainak figyelembevétele. Öt megkérdezett szakember közül több mint kettő véli úgy, hogy nagy vagy meglehetősen nagy annak a kockázata, hogy azok a rendőrök, akiknél a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai feljelentést tesznek, az elkövetőkhöz hasonlóan megkülönböztetésen alapuló magatartást tanúsítanak az áldozatok felé. Az interjúalanyok háromnegyede gondolja úgy, hogy a feljelentési arány növelése érdekében a rendőrségen belül előforduló, megkülönböztetésen alapuló magatartást meg kell szüntetni. A rendőrségnek a megkülönböztetés felszámolására való képességébe és ez iránti elkötelezettségébe vetett alacsony bizalom miatt nem meglepő, hogy a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai vonakodnak a feljelentéstételtől. Mindenesetre meg kell jegyezni, hogy az itt közölték a megkérdezettek véleményét tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek minden tagállam rendőreinek és igazságszolgáltatása szereplőinek véleményével.

„Az effajta bűncselekmények nagy részét nem jelentik, mert félnek attól, hogy a rendőrök előítélettel fognak viselkedni irántuk, továbbá kisvárosokban az emberek ismerik a rendőröket és tudják azt, hogy a rendőrök hogyan kezelték a múltban az ilyen helyzeteket. Ennek alapján az attól való félelem, hogy a rendőrség nem veszi komolyan a feljelentésüket, többé-kevésbé jogos.” (Szlovákiai áldozatsegítő szolgálat)

Bár a bűncselekmények bejelentésének ösztönzésére tett kísérletek során figyelembe kell venni ezt a tényezőt, a rendőrségen belül előforduló, megkülönböztetésen alapuló magatartást nem lehet ettől a tényezőtől elszigetelten vizsgálni. A rendőrségen belül előforduló, megkülönböztetésen alapuló magatartás megszüntetésének egy átfogó és az emberi jogokon alapuló rendészeti stratégia szerves részének kell lennie. Ezt nem lehet csak képzés által elérni. Az, hogy a rendőrség a gyűlölet-bűncselekményekkel és a megkülönböztetéssel kapcsolatban hogyan pozicionálja magát, a missziójához és identitásához, ezért a szervezetfejlesztéshez tartozik, amely elsősorban a rendőrségi vezetőket érinti.

„Soha senkit nem találnak bűnösnek, erre példa a metrón megtámadott fiatalok esete, mely [ahogy a bűnügyi nyomozó hatóságok kezelték az ügyet] lehangoló üzenetet közvetített minden LMBT-személy számára. [...] Szerintem ha a feljelentést tevő személyek közül néhányan jó bánásmódban részesülnek, tiszteletteljes módon kezelik őket és a panaszok kivizsgálását helyesen végzik, az sokat számít...” (Romániai áldozatsegítő szolgálat)

A gyűlölet-bűncselekmények áldozataiban nem fog kialakulni a rendőrök iránti bizalom, kivéve, ha a rendőrség bizonyítja az iránti elkötelezettségét, hogy biztosítja minden személy emberi jogainak tiszteletben tartását. Amíg az áldozatok nem bíznak abban, hogy a rendőrök világosan és egyértelműen tiszteletben tartják méltóságukhoz való jogukat, nem várható jelentős javulás a feljelentési arányban. A helyi közösségekkel és a gyűlölet-bűncselekmények áldozataival szembeni erőteljes emberi jogi kultúrán, együttműködésen, átláthatóságon és elszámoltathatóságon alapuló rendfenntartási megközelítés növelhetné a rendőrségbe vetett közbizalmat és feljelentéstételre ösztönözhetné az áldozatokat.

Az FRA véleménye

A tagállamoknak – az áldozatok jogairól szóló irányelv 1. cikke szerinti kötelezettségeikkel összhangban és annak érdekében, hogy az áldozatokat elismerjék és tisztelettel, tapintattal, személyre szabottan, szakértelemmel és megkülönböztetésmentes módon bánjanak velük – gondoskodniuk kell arról, hogy a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai feljelentést tehessenek anélkül, hogy attól féljenek, az elkövetőkhöz hasonlóan a rendőrök is megkülönböztetésen alapuló magatartást tanúsítanak velük szemben. A tagállamoknak el kell fogadniuk az ahhoz szükséges intézkedéseket, hogy megszüntessék és megelőzzék a rendőrségen belül előforduló, megkülönböztetésen alapuló magatartást, többek között az uralkodó rendőrkultúra megváltoztatása által.

A gyűlöletbeszéd komolyan vétele

Az interjúalanyok a gyűlöletbeszéd társadalmi légkörre gyakorolt negatív hatását emelték ki, illetve azt, hogy milyen nyelvezetet használnak a politikusok a választási kampány során. A politikai pártoknak elfogadhatatlannak kell tartaniuk a bizonyos társadalmi csoportok ellen irányuló gyűlöletbeszédet.

„Nagyobb gondot jelent az, ha egy politikus tesz megkülönböztetésen alapuló nyilatkozatot, mint az, ha egy kocsmai idióta teszi ugyanezt.” (Olaszországi rendőr)

Az FRA véleménye

A tagállamoknak egyet kell érteniük abban, hogy a megkülönböztetés a politikai szereplők közötti vitában és versenyben sem lehet jelen. A tagállamoknak az összes vonatkozó jogi területen biztosítaniuk kell az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést.

12 tagállamban az interjúalanyok legalább 40%-a meglehetősen súlyos vagy nagyon súlyos problémának tekinti a holokauszttagadást. Ez a tény hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a tagállamok a rasszizmus és az idegengyűlölet elleni küzdelemlről szóló kerethatározat vonatkozó rendelkezéseit következetesen végrehajtsák.

Az FRA véleménye

A népiirtás – többek között a holokauszt, az emberiesség elleni és háborús bűncselekmények – nyilvánosság előtti védelmezése, tagadása vagy súlyosan jelentéktelen színben való feltüntetése sérti az áldozatok emlékét és tovább erősíti az őket ért megkülönböztetést. A tagállamoknak a rasszizmus és az idegengyűlölet elleni küzdelemlről szóló kerethatározat 1. cikkét teljes körűen végre kell hajtaniuk, és meg kell fontolniuk a vonatkozó gyakorlatoknak az emberi jogok nemzetközi jogával összhangban történő megerősítését.

Következtetések

A gyűlölet-bűncselekmények elleni harc csak akkor lehet sikeres, ha az áldozatok feljelentést tesznek és a különféle szereplők is kiveszik a részüket annak érdekében, hogy az elkövetőket bíróság elé állíthassák. Ahogy azt a jelentés is hangsúlyozza, különböző tényezők akadályozzák azt, hogy ez megtörténhessen.

Ez a tényező lehet az alkalmazandó jogi keretek hiányossága, nehézségek a gyűlölet-bűncselekmény koncepciójának megragadása és az azzal való munka terén, bizonytalanságok a szakembert alkalmazó szervezet számára a koncepció jelentőségére és jelentésére vonatkozóan, az intézményi megkülönböztetés kockázata, amely az áldozatok bizalmát és a feljelentéstételtől való vonakodásukat tekintve súlyos következményekkel járhat.

Még pontosabban, a szakemberekkel készített interjúk az alábbiak szükségességére világítanak rá:

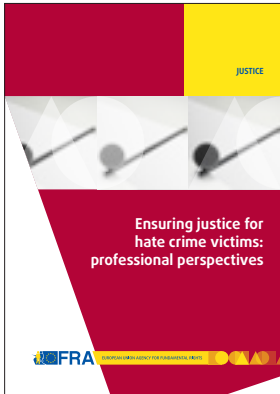
- olyan jogszabályok, amelyek az Európai Unió Alapjogi Chartájának 21. cikkével összhangban minden megkülönböztetési kategóriát magukban foglalnak, a rasszizmus és az idegengyűlölet elleni küzdelemlről szóló kerethatározat 1. cikkét teljes körűen átültetik, valamint konkrét büntetőjogi fogalmakat határoznak meg, amelyek lefedik a gyűlölet-bűncselekmények leggyakrabban előforduló formáit;
- segítő szolgálatok megbízható hálózatának kialakítása;
- célirányos képzés rendőrök és igazságszolgáltatási szakemberek részére;
- az áldozatok feljelentéstételre való ösztönzésére és arra szolgáló szervezeti intézkedések,

hogyan a rendőrök felismerjék a megkülönböztetésen alapuló indítékokat; valamint

- rendőrségi intézményi biztosítékok nyújtása annak érdekében, hogy a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai feljelentést tehessenek anélkül, hogy félniük kellene az ismételt áldozattá válástól.

Bár e megállapítások azt hangsúlyozzák, hogy sok még a tennivaló, e kihívásoknak való megfelelés az egyetlen módja annak, hogy az összes gyűlölet-bűncselekmény áldozatának igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést megvalósítsuk.

Az unióban jelenleg tapasztalható társadalmi légkör miatt még inkább aktuális a gyűlölet-bűncselekmény makacs jelensége elleni küzdelem. Bár különböző kezdeményezések foglalkoznak ezekkel a bűncselekményekkel, az unió területén elkövetett legtöbb gyűlölet-bűncselekményt nem jelentik és nem üldözik, így az áldozatoknak sincs lehetőségük jogorvoslatra. Annak érdekében, hogy változtassunk ezen a helyzeten, a tagállamoknak növelniük kell az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való hozzáférését.

Ez a jelentés büntetőbírók, ügyészek, rendőrségek és nem kormányzati szervezetek képviselőivel készített interjúk alapján rávilágít olyan különböző tényezőkre, amelyek akadályozzák az áldozatok igazságszolgáltatáshoz való hozzáférését és a gyűlölet-bűncselekmények megfelelő nyilvántartásba vételét. Ezenkívül bemutatja az unióban végbemenő ígéretes fejleményeket, továbbá megnevezi a gyűlölet-bűncselekmények elleni hatékony politikák kidolgozásához szükséges intézményi előfeltételeket. A szakmai szempontok középpontba helyezésével ez a jelentés fontos, terület alapú betekintést ad, amely szilárdabb alapokra helyezheti a bűncselekmények áldozatai helyzetének megerősítésére irányuló erőfeszítéseket.

További információk:

Az *Ensuring justice for hate crime victims: professional perspectives (Igazságszolgáltatás a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai számára: szakmai szempontok)* című teljes FRA-jelentés a következő címen olvasható: <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/ensuring-justice-hate-crime-victims-professional-perspectives>.

Egyéb releváns kiadványok:

- FRA (2016. december), *Antisemitism – Overview of data available in the European Union 2005-2015 (Antiszemizmus – az Európai Unióról rendelkezésre álló adatok áttekintése [2005 és 2015 közötti időszak])*, Bécs, <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/antisemitism-overview-data-available-european-union-2005-2015>
- FRA (2016. november), *Current migration situation in the EU: hate crime (A migráció jelenlegi uniós helyzete: gyűlölet-bűncselekmények)*, Bécs, <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/current-migration-situation-eu-hate-crime-november-2016>
- FRA (2016. november), *Incitement in media content and political discourse in Member States of the European Union (Uszítás az uniós tagállamok médiatartalmaiban és politikai nyilatkozataiban)*, Luxemburg, Kiadóhivatal, <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/incitement-media-content-and-political-discourse-member-states-european-union>
- FRA (2016. november), *Violence, threats and pressures against journalists and other media actors in the European Union (Az unió újságíróit és egyéb médiaszereplőit érő nyomás, fenyegetés és erőszak)*, Luxemburg, Kiadóhivatal, <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/violence-threats-and-pressures-against-journalists-and-other-media-actors-european>
- FRA (2013), *Discrimination and hate crime against Jews in EU Member States: experiences and perceptions of antisemitism (Zsidókkal szembeni megkülönböztetések és gyűlölet-bűncselekmények az Európai Unió tagállamaiban: antiszemizmussal kapcsolatos tapasztalatok és arról alkotott felfogások)*, Luxemburg, Kiadóhivatal, <http://fra.europa.eu/en/publication/2013/discrimination-and-hate-crime-against-jews-eu-member-states-experiences-and>
- Az unióban elkövetett gyűlölet-bűncselekmények bejelentéstételi és nyilvántartásba vételi arányának növelésével foglalkozó munkacsoport, *Compendium of practices for combating hate crime (A gyűlölet-bűncselekmények elleni küzdelemre szolgáló gyakorlatok gyűjteménye)*, <http://fra.europa.eu/en/theme/hate-crime/compendium-practices>

Az FRA gyűlölet-bűncselekmények terén végzett munkájáról további információk érhetők el az Ügynökség weboldalán: <http://fra.europa.eu/en/theme/hate-crime>.

© Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2016.
Fénykép: © Shutterstock

FRA – AZ EURÓPAI UNIÓ ALAPJOGI ÜGYNÖKSÉGE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Bécs – Ausztria
Tel.: +43 158030-0 Fax: +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

Print: ISBN 978-92-9491-517-7, doi:10.2811/31299
PDF: ISBN 978-92-9491-496-5, doi:10.2811/656650